५२	हुंडाबळी विषयी प्रशासनाची भूमिका	डॉ. जिजाबाई कांगण	१६५
५३	हुंडा बंदी कायदा - ऐतिहासिक अभ्यास	प्रा.डॉ.फसले जी.पी.	१६९
५४	आदिवासींची हुंडा पध्दत : स्त्री जातीचा सन्मान	डॉ. भास्कर गायकवाड	१७४
५५	हुंडाप्रथा : स्वरूप आणि मराठी साहित्यातील चित्रण	प्रा. डॉ. दादाराव गुंडरे	१७७
५६	नैतिक बदलाशिवाय हुंडाबंदी अशक्य	प्रा. सोमनाथ गुंजकर	१८२
५७	हुंडा एक समस्या	प्रा. हंगरगेकर व्हि. एन.	१८४
५८	हुंडाप्रथा : ऐतिहासिक पार्श्वभूमी	श्री. होगे राधाकिशन आंबादासराव	१८७
५९	हुंडा प्रथा : कारणे, वास्तव, परिणाम व उपाय	प्रा.दिलीप रामचंद्र जाधव	१९०
६०	हुंडा कुप्रथेवरील कायदेशिर उपाययोजना : एक अभ्यास	प्रा. डॉ. कळसकर एस.एन.	१९४
६१	हुंडा : सामाजिक समस्या व उपाय	प्रा. घाटूळ महादेव सोपानराव	१९८
६२	हुंडा एक सामाजिक समस्या	प्रा. सचिन प्र. कोठेकर	२०१
६३	हुंडा पध्दती एक सामाजिक समस्या	कोकाटे पुष्पलता नामदेव	२०३
६४	हुंडाप्रथा : भारतीय समाजव्यवस्थेला लागलेली भयंकर कीड कारणे, परिणाम व उपाय	प्रा.मोगल अनंत. डॉ.शाम पवार	२०५
६५	'चिखलवाटा': हुंडा समस्येचे चित्रण करणारी मराठी ग्रामीण कादंबरी	प्रा.मोरे संगीता दत्ताजी	२०८
६६	हुंडा एक सामाजिक समस्या व उपाय	प्रा.डॉ.गितांजली मोटे	२११
६७	हुंडा : सामाजिक समस्या व उपाय	पाटील बसवराज, बोकडे भगवंत चंद्रकांत	२१६
६८	हुंडा प्रथा - कारणे - परिणाम - उपाय	प्रा. पाटील एस. एन.	२२०
६९	हुंडा प्रथा एक सामाजिक कलंकब	मा. विलास सोमाजी पवार	२२३
७०	हुंडा एक सामाजिक समस्या	मोकासरे गणेश तुकाराम	२२५
७१	हुंडाबळी एक समस्या : कारणे व उपाय	कांबळे शरद पुंडलिक	२२८
७२	हुंडाप्रथा : कारणे व उपाय	राठोड ज्ञानेश्वर गणपतराव	२३२
७३	हुंडा : सामाजिक समस्या व उपाय	प्रा. ईश्वर एल. राठोड	२३४
७४	हुंडा प्रथा : एक सामाजिक अभिशाप	प्रा. डॉ. आनंद शिंदे	२३८
७५	हुंडाप्रथा : कारणे, वास्तव, परिणाम व उपाय	प्रा. सोळंके दत्ता सोपानराव	२४३
७६	हुंडा प्रथा एक ज्वलंत सामाजिक समस्या	डॉ.जयदीप रा. सोळुंके	२४७
७७	" हुंडा पध्दत सामाजिक समस्या " एक चिकित्सक अभ्यास	डॉ.सोनवणे श्रीराम विक्रमराव, प्रा. बादाडे रविंद्रकुमार सुदामराव	२५१
७८	हुंडा प्रथेचे साहित्यातील चित्रण	पा. सूर्यवंशी दीपक सुभाषराव	२५४

हुंडा पध्दती एक सामाजिक समस्या

कोकाटे पुष्पलता नामदेव

(संशोधक विद्यार्थी)इतिहास विभाग

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडाविद्यापीठ, औरंगाबाद

प्रस्तावना -

आज जरी स्त्रियांना अत्यंत सामर्थ्यशाली व महत्वपूर्ण मानले जात असले, त्यांच्यामुळे पुरुषाच्या जिवनाला पूर्णत्व प्राप्त होत असले, स्त्रिने सर्व क्षेत्रात पुरुषाच्या बरोबरीने किंवा त्यांच्यापेक्षा अधिक कार्यक्षमतेने काम करुन यश मिळविले असले तरिही समाजातील विचार परंपरा, रितीरिवाज व नियम यांनी त्यांच्या वाट्याला अपमान, शोषीत व यातनामय जिवनच दिले आहे. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरच्या पन्नास वर्षात स्त्रियासंबधी असंख्य कायदे करण्यात आले. त्यांच्या शिक्षणात प्रचंड प्रचार व प्रसार झाला. स्त्रि ही आर्थिक दृष्टया आज स्वावलंबी बनली असली तरी कित्येक स्त्रिया आजही हिंसाचाराला बळी पडत आहे. मग त्यासाठी भररस्त्यात, घरात किंवा कार्यालय असो अशी निश्चित जागा नाही.

स्त्री अनेक अत्यांचाराना तोंड देत असते मग तो शारीरिक असेल किंवा मानसिक किंवा सामाजिक स्वरुपाचा असेल. हा अत्याचार मुख्यत: स्त्री हे लक्ष ठरवुन केला जातो त्यामध्ये बलात्कार, विनयभंग, हुंडाबळी, पत्नीतांडन, अपहरण, छेडछाड इ. गुन्हांचा समोवश होतो. जेव्हा अत्याचाराचे स्वरुप घरगुती स्वरुपाचे असते तेव्हा त्यास कौटुंबिक अत्याचार असे म्हणतात. घरगुती स्वरुपाच्या अत्याचारामध्ये हुंडा बळी या समस्येचा समावेश होतो.[१]

१९९४ च्या भारतातील गुन्हे या नियतकालीकात स्त्रियांवरील अत्याचाराचे गुन्हे नोंदविले गेले आहे. त्यामध्ये हुंडाबळी -४९३५, बलात्कार -१२३५, फसवणुक -११९९७, छळ करणे -२४११७,[२] हुंडाबळीसारख्या गुन्हातुन, हुंडासाठी होणाऱ्या अत्याचारातुन आजही तिची सुटका झालेली नाही. उच्चशिक्षित मुलीही अशा सारख्या कारणासाठी आत्महत्या करतात.[३]

हुंडा समस्येचे स्वरुप :-

भारतीय समाजात हुंडा प्रथा प्राचीन काळापासुन प्रचलित आहे. वैदिक साहित्यामध्ये विवाह सोहळया प्रसंगी हुंडा देण्याचे व घेण्याचे उल्लेख आढळतात[४] परंतु प्राचीन काळामध्ये हुंडा प्रथा आस्तित्वात असली तरी तिचे स्वरुप गंभीर नव्हते ते अतिशय सिमीत होते. प्रामुख्याने उच्चभ्रू वर्गामध्ये याचे प्रमाण आढळते. कनिष्ठ स्तरामध्ये हुंडयाचे प्रमाण अतिशय अल्प होते. २० व्या शतकातील भारतीय समाजात हुंडा समस्येने गंभीर स्वरुप धारण केले आहे. कारण आधुनिक काळात औद्योगिकीकरण व नागरिकीकरण या दोन प्रक्रियामुळे एक महत्वपूर्ण बदल झाला तो म्हणजे व्यक्तीच्या गरजांमध्ये वाढ झाली.[५] जिवनावश्यक गरजांच्या वाढीतून भौतीकवादी तत्वज्ञानाचा प्रभाव समाजात वाढला आहे आणि भौतीकवादी तत्वज्ञानाच्या प्रभावात झालेल्या वाढीमुळे हुंडा पध्दतीत सक्ती आणि शोषणाचे अधिक्य पहिल्यापेक्षा जास्त वाढले आहे. त्यामुळे हुंडा पध्दतीने आधुनिक भारतीय समाजात एक गंभीर समस्येचे स्वरुप धारण केले आहे.[६] हुंडयासाठी स्त्रियावर वेगवेगळया स्वरुपात अत्याचार होत आहे. त्याचे प्रमाण आजकाल जास्त वाढत असल्याचे आपणास जाणवते. दररोजच्या वर्तमान पत्रामध्ये यास्वरुपाच्या बातम्या वाचायला मिळतात. 'युनिसेफ' या आंतरराष्ट्रीय संस्थेच्या अहवालानुसार भारतात

हुंडा पध्दती एक सामाजिक समस्या

कोकाटे पुष्पलता नामदेव
(संशोधक विद्यार्थी)इतिहास विभाग
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडाविद्यापीठ, औरंगाबाद

प्रस्तावना -

आज जरी स्त्रियांना अत्यंत सामर्थ्यशाली व महत्वपूर्ण मानले जात असले, त्यांच्यामुळे पुरुषाच्या जिवनाला पूर्णत्व प्राप्त होत असले, स्त्रिने सर्व क्षेत्रात पुरुषाच्या बरोबरीने किंवा त्यांच्यापेक्षा अधिक कार्यक्षमतेने काम करुन यश मिळविले असले तरिही समाजातील विचार परंपरा, रितीरिवाज व नियम यांनी त्यांच्या वाट्याला अपमान, शोषीत व यातनामय जिवनच दिले आहे. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरच्या पन्नास वर्षात स्त्रियासंबधी असंख्य कायदे करण्यात आले. त्यांच्या शिक्षणात प्रचंड प्रचार व प्रसार झाला. स्त्रि ही आर्थिक दृष्टया आज स्वाबलंबी बनली असली तरी कित्येक स्त्रिया आजही हिंसाचाराला बळी पडत आहे. मग त्यासाठी भररस्त्यात, घरात किंवा कार्यालय असो अशी निश्चित जागा नाही.

स्त्री अनेक अत्यांचाराना तोंड देत असते मग तो शारीरिक असेल किंवा मानसिक किंवा सामाजिक स्वरुपाचा असेल. हा अत्याचार मुख्यतः स्त्री हे लक्ष ठरवुन केला जातो त्यामध्ये बलात्कार, विनयभंग, हुंडाबळी, पत्नीताडन, अपहरण, छेडछाड इ. गुन्हांचा समावेश होतो. जेव्हा अत्याचाराचे स्वरुप घरगुती स्वरुपाचे असते तेव्हा त्यास कौटुंबिक अत्याचार असे म्हणतात. घरगुती स्वरुपाच्या अत्याचारामध्ये हुंडा बळी या समस्येचा समावेश होतो.[१]

१९९४ च्या भारतातील गुन्हे या नियतकालीकात स्त्रियांवरील अत्याचाराचे गुन्हे नोंदविले गेले आहे. त्यामध्ये हुंडाबळी -४९३५, बलात्कार -१२३५, फसवणुक -१२९९७, छळ करणे -२४११७,[२] हुंडाबळीसारख्या गुन्हातुन, हुंडासाठी होणाऱ्या अत्याचारातुन आजही तिची सुटका झालेली नाही. उच्चशिक्षित मुलीही अशा सारख्या कारणासाठी आत्महत्या करतात.[३]

हुंडा समस्येचे स्वरुप :-

भारतीय समाजात हुंडा प्रथा प्राचीन काळापासुन प्रचलित आहे. वैदिक साहित्यामध्ये विवाह सोहळया प्रसंगी हुंडा देण्याचे व घेण्याचे उल्लेख आढळतात[४] परंतु प्राचीन काळामध्ये हुंडा प्रथा आस्तित्वात असली तरी तिचे स्वरुप गंभीर नव्हते ते अतिशय सिमीत होते. प्रामुख्याने उच्चभ्रू वर्गामध्ये याचे प्रमाण आढळते. कनिष्ठ स्तरामध्ये हुंडयाचे प्रमाण अतिशय अल्प होते. २० व्या शतकातील भारतीय समाजात हुंडा समस्येने गंभीर स्वरुप धारण केले आहे. कारण आधुनिक काळात औद्योगिकीकरण व नागरिकीकरण या दोन प्रक्रियामुळे एक महत्वपूर्ण बदल झाला तो म्हणजे व्यक्तीच्या गरजांमध्ये वाढ झाली.[५] जिवनावश्यक गरजांच्या वाढीतून भौतीकवादी तत्वज्ञानाचा प्रभाव समाजात वाढला आहे आणि भौतीकवादी तत्वज्ञानाच्या प्रभावात झालेल्या वाढीमुळे हुंडा पध्दतीत सक्ती आणि शोषणाचे अधिक्य पहिल्यापेक्षा जास्त वाढले आहे. त्यामुळे हुंडा पध्दतीने आधुनिक भारतीय समाजात एक गंभीर समस्येचे स्वरुप धारण केले आहे.[६] हुंडयासाठी स्त्रियावर वेगवेगळया स्वरुपात अत्याचार होत आहे. त्याचे प्रमाण आजकाल जास्त वाढत असल्याचे आपणास जाणवते. दररोजच्या वर्तमान पत्रामध्ये यास्वरुपाच्या बातम्या वाचायला मिळतात. 'युनिसेफ' या आंतरराष्ट्रीय संस्थेच्या अहवालानुसार भारतात

ISSN 2320-4494
RNI No.MAHAUL03008/13/2012-TC

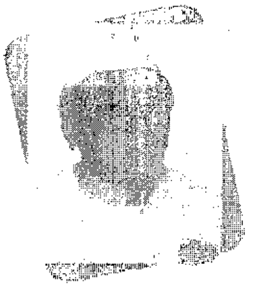

POWER OF KNOWLEDGE

An International Multilingual Quarterly Refereed Research Journal
UGC Approved

Special Issue - September 2017

म.शि.प्र.मंडळाचे

सुंदरराव सोळंके महाविद्यालय, माजलगाव आयोजित

आंतरविद्याशाखीय राष्ट्रीय परिषदेच्या विशेषांक

हुंडा - एक समस्या : आव्हाने व उपाय

(संपादक)

97

Power of Knowledge UGC Approved Journal Volume : I Special Issue, Sept.2017 ISSN 2320-4494

म. शि. प्र मंडळाचे

सुंदरराव सोळंके महाविद्यालय, माजलगाव

जि. बीड. ४३११३१

आयोजित

आंतरविद्याशाखीय राष्ट्रीय परिषद

"हुंडा- एक समस्या : आव्हाने व उपाय"

दि. ११ सप्टेंबर २०१७

मुख्य संपादक

डॉ.व्ही. पी. पवार

प्राचार्य

सहसंपादक

श्री.जी.टी.मोकासरे

श्री.ए.एस.पेंटावार

डॉ.एन.के.मुळे

डॉ.डि.एस.शिंदे

श्री.एस.यु.स्वामी

संपादक

श्री.बी. आर. बोडके

५२	हुंडाबळी विषयी प्रशासनाची भूमिका	डॉ. जिजाबाई कांगण	१६५
५३	हुंडा बंदी कायदा - ऐतिहासिक अभ्यास	प्रा.डॉ.फसले जी.पी.	१६९
५४	आदिवासींची हुंडा पध्दत : स्त्री जातीचा सन्मान	डॉ. भास्कर गायकवाड	१७४
५५	हुंडाप्रथा : स्वरूप आणि मराठी साहित्यातील चित्रण	प्रा. डॉ. दादाराव गुंडरे	१७७
५६	नैतिक बदलाशिवाय हुंडाबंदी अशक्य	प्रा. सोमनाथ गुंजकर	१८२
५७	हुंडा एक समस्या	प्रा. हंगरगेकर कि. एन.	१८४
५८	हुंडाप्रथा : ऐतिहासिक पार्श्वभूमी	श्री. होगे राधाकिशन अंबादासराव	१८७
५९	हुंडा प्रथा : कारणे, वास्तव, परिणाम व उपाय	प्रा.दिलीप रामचंद्र जाधव	१९०
६०	हुंडा कुप्रथेवरील कायदेशिर उपाययोजना : एक अभ्यास	प्रा. डॉ. कळसकर एस.एन.	१९४
६१	हुंडा : सामाजिक समस्या व उपाय	प्रा. घाटूळ महादेव सोपानराव	१९८
६२	हुंडा एक सामाजिक समस्या	प्रा. सचिन प्र. कोठेकर	२०१
६३	हुंडा पध्दती एक सामाजिक समस्या	कोकाटे पुष्पलता नामदेव	२०३
६४	हुंडाप्रथा : भारतीय समाजव्यवस्थेला लागलेली भयंकर कीड कारणे, परिणाम व उपाय	प्रा.मोगल अनंत. डॉ.शाम पवार	२०५
६५	'चिखलवाटा' : हुंडा समस्येचे चित्रण करणारी मराठी ग्रामीण कादंबरी	प्रा.मोरे संगीता दत्ताजी	२०८
६६	हुंडा एक सामाजिक समस्या व उपाय	प्रा.डॉ.गितांजली मोटे	२११
६७	हुंडा : सामाजिक समस्या व उपाय	पाटील बसवराज. बोकडे भगवंत चंद्रकांत	२१६
६८	हुंडा प्रथा - कारणे - परिणाम - उपाय	प्रा. पाटील एस. एन.	२२०
६९	हुंडा प्रथा एक सामाजिक कलंकब	मा. विलास सोमाजी पवार	२२३
७०	हुंडा एक सामाजिक समस्या	भोकारुरे गणेश तुकाराम	२२५
७१	हुंडाबळी एक समस्या : कारणे व उपाय	कांबळे शरद पुंडलिक	२२८
७२	हुंडाप्रथा : कारणे व उपाय	राठोड ज्ञानेश्वर गणपतराव	२३२
७३	हुंडा : सामाजिक समस्या व उपाय	प्रा. ईश्वर एल. राठोड	२३४
७४	हुंडा प्रथा : एक सामाजिक अभिशाप	प्रा. डॉ. आनंद शिंदे	२३८
७५	हुंडाप्रथा : कारणे, वास्तव, परिणाम व उपाय	प्रा. सोळंके दत्ता सोपानराव	२४३
७६	हुंडा प्रथा एक ज्वलंत सामाजिक समस्या	डॉ.जयदीप रा. सोळुंके	२४७
७७	" हुंडा पध्दत सामाजिक समस्या " एक चिकित्सक अभ्यास	डॉ.सोनवणे श्रीराम विक्रमराव, प्रा. बादाडे रविंद्रकुमार सुदामराव	२५१
७८	हुंडा प्रथेचे साहित्यातील चित्रण	पा. सुर्यवंशी दीपक सुभाषराव	२५४

हुंडा पध्दती एक सामाजिक समस्या

कोकाटे पुष्पलता नामदेव
(संशोधक विद्यार्थी)इतिहास विभाग
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडाविद्यापीठ, औरंगाबाद

प्रस्तावना -

आज जरी स्त्रियांना अत्यंत सामर्थ्यशाली व महत्वपूर्ण मानले जात असले, त्यांच्यामुळे पुरुषाच्या जिवनाला पूर्णत्व प्राप्त होत असले, स्त्रिने सर्व क्षेत्रात पुरुषाच्या बरोबरीने किंवा त्यांच्यापेक्षा अधिक कार्यक्षमतेने काम करुन यश मिळविले असले तरिही समाजातील विचार परंपरा, रितीरिवाज व नियम यांनी त्यांच्या वाट्याला अपमान, शोषीत व यातनामय जिवनच दिले आहे. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरच्या पन्नास वर्षात स्त्रियासंबधी असंख्य कायदे करण्यात आले. त्यांच्या शिक्षणात प्रचंड प्रचार व प्रसार झाला. स्त्रि ही आर्थिक दृष्टया आज स्वावलंबी बनली असली तरी कित्येक स्त्रिया आजही हिंसाचाराला बळी पडत आहे. मग त्यासाठी भररस्त्यात, घरात किंवा कार्यालय असो अशी निश्चित जागा नाही.

स्त्री अनेक अत्यांचाराना तोंड देत असते मग तो शारीरिक असेल किंवा मानसिक किंवा सामाजिक स्वरुपाचा असेल. हा अत्याचार मुख्यत: स्त्री हे लक्ष ठरवुन केला जातो त्यामध्ये बलात्कार, विनयभंग, हुंडाबळी, पत्नीतांडन, अपहरण, छेडछाड इ. गुन्हांचा समोवश होतो. जेव्हा अत्याचाराचे स्वरुप घरगुती स्वरुपाचे असते तेव्हा त्यास कौटुंबिक अत्याचार असे म्हणतात. घरगुती स्वरुपाच्या अत्याचारामध्ये हुंडा बळी या समस्येचा समावेश होतो.[१]

१९९४ च्या भारतातील गुन्हे या नियतकालीकात स्त्रियांवरील अत्याचाराचे गुन्हे नोंदविले गेले आहे. त्यामध्ये हुंडाबळी -४९३५, बलात्कार -१२३५, फसवणुक -२२९९७. छळ करणे -२४११७,[२] हुंडाबळीसारख्या गुन्हातुन, हुंडासाठी होणाऱ्या अत्याचारातुन आजही तिची सुटका झालेली नाही उच्चशिक्षित मुलीही अशा सारख्या कारणासाठी आत्महत्या करतात.[३]

हुंडा समस्येचे स्वरुप :-

भारतीय समाजात हुंडा प्रथा प्राचीन काळापासुन प्रचलित आहे. वैदिक साहित्यामध्ये विवाह सोहळ्या प्रसंगी हुंडा देण्याचे व घेण्याचे उल्लेख आढळतात[४] परंतु प्राचीन काळामध्ये हुंडा प्रथा आस्तित्वात असली तरी तिचे स्वरुप गंभीर नव्हते ते अतिशय सिमीत होते. प्रामुख्याने उच्चभ्रू वर्गामध्ये याचे प्रमाण आढळते. कनिष्ठ स्तरामध्ये हुंडयाचे प्रमाण अतिशय अल्प होते. २० व्या शतकातील भारतीय समाजात हुंडा समस्येने गंभीर स्वरुप धारण केले आहे. कारण आधुनिक काळात औद्योगिकीकरण व नागरिकीकरण या दोन प्रक्रियामुळे एक महत्वपूर्ण बदल झाला तो म्हणजे व्यक्तीच्या गरजांमध्ये वाढ झाली.[५] जिवनावश्यक गरजांच्या वाढीतून भौतीकवादी तत्वज्ञानाचा प्रभाव समाजात वाढला आहे आणि भौतीकवादी तत्वज्ञानाच्या प्रभावात झालेल्या वाढीमुळे हुंडा पध्दतीत सक्ती आणि शोषणाचे अधिक्य पहिल्यापेक्षा जास्त वाढले आहे. त्यामुळे हुंडा पध्दतीने आधुनिक भारतीय समाजात एक गंभीर समस्येचे स्वरुप धारण केले आहे.[६] हुंडयासाठी स्त्रियावर वेगवेगळया स्वरुपात अत्याचार होत आहे. त्याचे प्रमाण आजकाल जास्त वाढत असल्याचे आपणास जाणवते. दररोजच्या वर्तमान पत्रामध्ये यास्वरुपाच्या बातम्या वाचायला मिळतात. 'युनिसेफ' या आंतरराष्ट्रीय संस्थेच्या अहवालानुसार भारतात

हुंडा पध्दती एक सामाजिक समस्या

कोकाटे पुष्पलता नामदेव
(संशोधक विद्यार्थी)इतिहास विभाग
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडाविद्यापीठ, औरंगाबाद

प्रस्तावना -

आज जरी स्त्रियांना अत्यंत सामर्थ्यशाली व महत्वपूर्ण मानले जात असले, त्यांच्यामुळे पुरुषाच्या जिवनाला पूर्णत्व प्राप्त होत असले, स्त्रिने सर्व क्षेत्रात पुरुषाच्या बरोबरीने किंवा त्यांच्यापेक्षा अधिक कार्यक्षमतेने काम करुन यश मिळविले असले तरिही समाजातील विचार परंपरा, रितीरिवाज व नियम यांनी त्यांच्या वाट्याला अपमान, शोषीत व यातनामय जिवनच दिले आहे. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरच्या पन्नास वर्षात स्त्रियासंबधी असंख्य कायदे करण्यात आले. त्यांच्या शिक्षणात प्रचंड प्रचार व प्रसार झाला. स्त्रि ही आर्थिक दृष्टया आज स्वावलंबी बनली असली तरी कित्येक स्त्रिया आजही हिंसाचाराला बळी पडत आहे. मग त्यासाठी भररस्त्यात, घरात किंवा कार्यालय असो अशी निश्चित जागा नाही.

स्त्री अनेक अत्यांचाराना तोंड देत असते मग तो शारीरिक असेल किंवा मानसिक किंवा सामाजिक स्वरुपाचा असेल. हा अत्याचार मुख्यत: स्त्री हे लक्ष ठरवुन केला जातो त्यामध्ये बलात्कार, विनयभंग, हुंडाबळी, पत्नीतांडन, अपहरण, छेडछाड इ. गुन्हांचा समोवश होतो. जेव्हा अत्याचाराचे स्वरुप घरगुती स्वरुपाचे असते तेव्हा त्यास कौटुंबिक अत्याचार असे म्हणतात. घरगुती स्वरुपाच्या अत्याचारामध्ये हुंडा बळी या समस्येचा समावेश होतो.[१]

१९९४ च्या भारतातील गुन्हे या नियतकालीकात स्त्रियांवरील अत्याचाराचे गुन्हे नोंदविले गेले आहे. त्यामध्ये हुंडाबळी -४९३५, बलात्कार -१२३५, फसवणुक -१२९९७, छळ करणे -२४११७,[२] हुंडाबळीसारख्या गुन्हातुन, हुंडासाठी होणाऱ्या अत्याचारातुन आजही तिची सुटका झालेली नाही. उच्चशिक्षित मुलीही अशा सारख्या कारणासाठी आत्महत्या करतात.[३]

हुंडा समस्येचे स्वरुप :-

भारतीय समाजात हुंडा प्रथा प्राचीन काळापासुन प्रचलित आहे. वैदिक साहित्यामध्ये विवाह सोहळया प्रसंगी हुंडा देण्याचे व घेण्याचे उल्लेख आढळतात[४] परंतु प्राचीन काळामध्ये हुंडा प्रथा आस्तित्वात असली तरी तिचे स्वरुप गंभीर नव्हते ते अतिशय सिमीत होते. प्रामुख्याने उच्चभ्रू वर्गामध्ये याचे प्रमाण आढळते. कनिष्ठ स्तरामध्ये हुंडयाचे प्रमाण अतिशय अल्प होते. २० व्या शतकातील भारतीय समाजात हुंडा समस्येने गंभीर स्वरुप धारण केले आहे. कारण आधुनिक काळात औद्योगिकीकरण व नागरिकीकरण या दोन प्रक्रियामुळे एक महत्वपूर्ण बदल झाला तो म्हणजे व्यक्तीच्या गरजांमध्ये वाढ झाली.[५] जिवनावश्यक गरजांच्या वाढीतून भौतीकवादी तत्वज्ञानाचा प्रभाव समाजात वाढला आहे आणि भौतीकवादी तत्वज्ञानाच्या प्रभावात झालेल्या वाढीमुळे हुंडा पध्दतीत सक्ती आणि शोषणाचे अधिक्य पहिल्यापेक्षा जास्त वाढले आहे. त्यामुळे हुंडा पध्दतीने आधुनिक भारतीय समाजात एक गंभीर समस्येचे स्वरुप धारण केले आहे.[६] हुंडयासाठी स्त्रियावर वेगवेगळया स्वरुपात अत्याचार होत आहे. त्याचे प्रमाण आजकाल जास्त वाढत असल्याचे आपणास जाणवते. दररोजच्या वर्तमान पत्रामध्ये यास्वरुपाच्या बातम्या वाचायला मिळतात. 'युनिसेफ' या आंतरराष्ट्रीय संस्थेच्या अहवालानुसार भारतात